

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-32-17>

УДК 336.36

МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

THE MECHANISM OF FORMATION OF FINANCIAL RESULTS OF THE ENTERPRISE

Миколенко Інна Григорівна

кандидат економічних наук, доцент,
Полтавський державний аграрний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3800-6136>

Дігтяр Владислав Юрійович

здобувач вищої освіти СВО «Магістр»,
Полтавський державний аграрний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0165-4730>

Mikolekno Inna, Digtyar Vladislav
Poltava State Agrarian University

Досліджено механізм формування та підходи до проведення аналізу фінансових результатів сільськогосподарських підприємств. Розглянуто складові формування фінансових результатів діяльності підприємства. Узагальнено наукові погляди у сфері механізму їх формування та управління використання в сучасних умовах. Визначено, що завдяки аналізу можна досягнути склад, структуру фінансових результатів, вивчити дію факторів, що мають вплив на величину фінансових результатів. Вивчено, що принципи оптимальності вибору найкращого управлінського рішення діє в кожній окремо взятій ситуації по-різному, а також принцип гнучкості вимагає можливість системи управління враховувати зміни навколишнього середовища. Визначено, що користування аналітичними інструментами в управлінні фінансовими результатами суб'єкта господарювання має за мету оптимізувати їх розмір у вартісному вимірнику, забезпечити стабільність прибутковості та економічного нарощування.

Ключові слова: прибутковість, фінансові результати, ефективна діяльність, інструменти управління, механізм формування фінансових результатів.

Исследован механизм формирования и подходы к проведению анализа финансовых результатов сельскохозяйственных предприятий. Рассмотрены составляющие формирования финансовых результатов деятельности предприятия. Обобщены научные взгляды в сфере механизма формирования и управления их использования в современных условиях. Определено, что благодаря анализу можно изучить состав, структуру финансовых результатов, действие факторов, влияющих на величину финансовых результатов. Изучено, что принципы оптимальности выбора наилучшего управленческого решения действуют в каждой отдельно взятой ситуации по-разному, а также принцип гибкости требует системы управления, учитывающей изменения окружающей среды. Определено, что пользование аналитическими инструментами в управлении финансовыми результатами предприятия имеет цель оптимизировать их размер в стоимостном измерителе, обеспечить стабильность прибыльности и экономического наращивания.

Ключевые слова: прибыльность, финансовые результаты, эффективная деятельность, инструменты управления, механизм формирования финансовых результатов.

The economic necessity of development and existence of modern enterprises is determined by their result. Today, the problems of creating financial results are becoming increasingly important, and shows the need for a fundamental study of world, progressive experience, the invention of areas for improving accounting, monitoring and analysis. Profit as an economic factor makes it possible to combine the economic interest of the enterprise and the state, workers and the owner of the enterprise. Thus, profit is the foundation of economic development and the main source of meeting consumer needs of society. The paramount importance of financial gains is that they provide an increase in the country's budget, positively affecting the investment component of the attractiveness of the industry and enterprises, their business activity and so on. Now each enterprise, which conducts economic activity, must independently finance the ways of its expenses, conduct the distribution of improvised financial resources, allocating them for the production of products (services) in order to obtain the final result in the form of profit. That is why it is

absolutely necessary to investigate the mechanism of formation (formation) of financial results of enterprises and scientific and methodological models before conducting their analysis. It is studied that the principles of optimal selection of the best management decision operate differently in each situation, and the principle of flexibility requires the ability of the management system to take into account changes in the environment. It is determined that the use of analytical tools in the management of financial results of the entity aims to optimize their size in terms of value, to ensure the stability of profitability and economic growth. The mechanism of formation and methodical approaches to the analysis of financial results of agricultural enterprises are investigated. The components of the formation of financial results of the enterprise are considered. The scientific views in the field of the mechanism of formation and management of use of the last in modern conditions are generalized. It is determined that due to the analysis it is possible to understand the composition, structure of financial results, to study the effect of factors that affect the value of financial results, it is possible to monitor profitability.

Keywords: profitability, financial results, effective activity, management tools, the mechanism of formation of financial results.

Постановка проблеми. Економічна необхідність розвитку та існування сучасних підприємств визначається їх результатом. На сьогодні проблеми створення фінансових результатів набувають не аби якої актуальності, і проявляє необхідність фундаментального вивчення світового, прогресивного досвіду, знаходження напрямків удосконалення обліку, моніторингу та аналізу. Прибуток як економічний чинник дає змогу з'єднати економічний інтерес підприємства й держави, робітників та власника підприємства. Отже, прибуток є фундаментом економічного розвитку і головним джерелом задоволення споживчих потреб суспільства. Першочергове значення фінансових здобутків постає в тому, що вони забезпечують збільшення бюджету країни, позитивно впливаючи на інвестиційну складову привабливості галузі та підприємств, їх бізнесову активність тощо. Зараз кожне підприємство, яке веде господарську діяльність, має самостійно фінансувати шляхи своїх затрат, вести розподілення підручних фінансових ресурсів, виділяючи їх на виробництво продукції (послуг) з метою отримання кінцевого результату у формі прибутку. Ось чому конче потрібно дослідити механізм утворення (становлення) фінансових результатів підприємств та науково-методичні моделі до проведення їх аналізу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значущий внесок у висвітлення проблеми формування фінансових результатів зробили: В. Мец, І. Замула, Г. Калетнік, А. Герасимович, О. Томчук, А. Шеремет, В. Гриньова, В. Опарін, Ю. Цал-Цалко, Н. Правдюк, Н. Буреннікова та інші. Проблеми аналізу фінансових результатів висвітлені у працях таких вчених, як: Г. Савицька, М. Ковальчук, В. Савчук, М. Чумаченко, Т. Школьник, Ю. Тютюнник та інші. Відомі науковці внесли відчутну частку щодо розвитку системи створення та аналізу фінансових висновків, але низка питань зосталася невирішеною або знаходиться в стані дискусії,

так як утворення нормативної бази та правової щодо обліку та звітності, а також науково-теоретичне підґрунтя означених процесів залишається на стадії стандартизації, формування та розвитку. Як наслідок цього залишилися без відповіді певні проблеми у методиці аналізу з врахуванням структури галузі господарювання, переліку чинників, що можуть надати впливу на становлення, формування та аналіз фінансових результатів тощо.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Мета вдосконалення стратегії механізму утворення та перерозподілу прибутку підприємства постає в задоволенні оптимального перерозподілу чистого прибутку підприємства, а також максимізації чистого прибутку в поточному і короткостроковому періодах. Втілення поставленої мети забезпечує рішення ключових питань таких, як забезпечення грошовими ресурсами потреби підприємства та здійснення перерозподілу прибутку відповідно до концепції розвитку підприємства. До ключових питань можемо віднести підвищення рівня платоспроможності підприємства та забезпечення сплати необхідного рівня доходу на інвестований капітал. Звернемо увагу також на забезпеченні ефективного впливу на трудову складову працівників та реалізацію соціального розвитку-напрямку підприємства. Вагомим фактором формування прибутку є фактор зменшення ризиків життєдіяльності підприємства внаслідок утворення та поповнення резервного фонду, а також інших фондів спеціального призначення, наприклад, фонду резерву виплат дивідендів.

Постановка завдання. Метою дослідження постає вивчення механізму утворення та методичної бази підходів щодо проведення аналізу фінансових результатів сільськогосподарських підприємств та розробці пропозицій для їхнього вдосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сутність фінансових здобутків в гло-

бально-економічному розумінні являється результатом порівняння отриманих доходів звітного періоду до витрат. Також, наявні доходи можна порівняти відповідно до споживчої вартості зробленої продукції, а витрати порівняти з фактичною їхньою вартістю.

Життєдіяльність підприємств даної галузі суттєво впливає як на матеріальний стан власників і споживачів, так і має вплив на економічний стан в країні шляхом наповнення державного бюджету відповідною сплатою податків, зборів та сплатою обов'язкових платежів. Сільськогосподарське виробництво відноситься до бюджетно-формуючої галузі з потужним експортним потенціалом, який стрімко розвивається. Цим окреслюється необхідність розробки концептуальних механізмів стандартизації і формування, а також розподілу прибутку підприємств (рис. 1).

Дана концепція виявляється системою взаємопов'язаних елементів-чинників, що

включають у себе принципи і мету, завдання та необхідні механізми, направлені на оптимізацію процесів утворення та перерозподілу прибутку підприємств як на макрорівні так і на мікрорівні, а також націлена на досягнення економічного ефекту, що віддзеркалюється в збільшенні прибутковості підприємств держави.

Принципові положення відображені у схемі, мають бути базовими у визначення та формуванні механізму перерозподілу прибутку підприємств. Фактор інтегрованості стратегії перерозподілу із загальною системою управління підприємством дає можливість оперативно направити кошти на вирішення проблемних питань. Чинник збалансованості інтересів дає відповідь на питання розподілу прибутку поміж державою та підприємством який повинен проводитись з врахуванням інтересів країни у накопиченні на відповідному рівні бюджетів та, звісно, зацікавле-

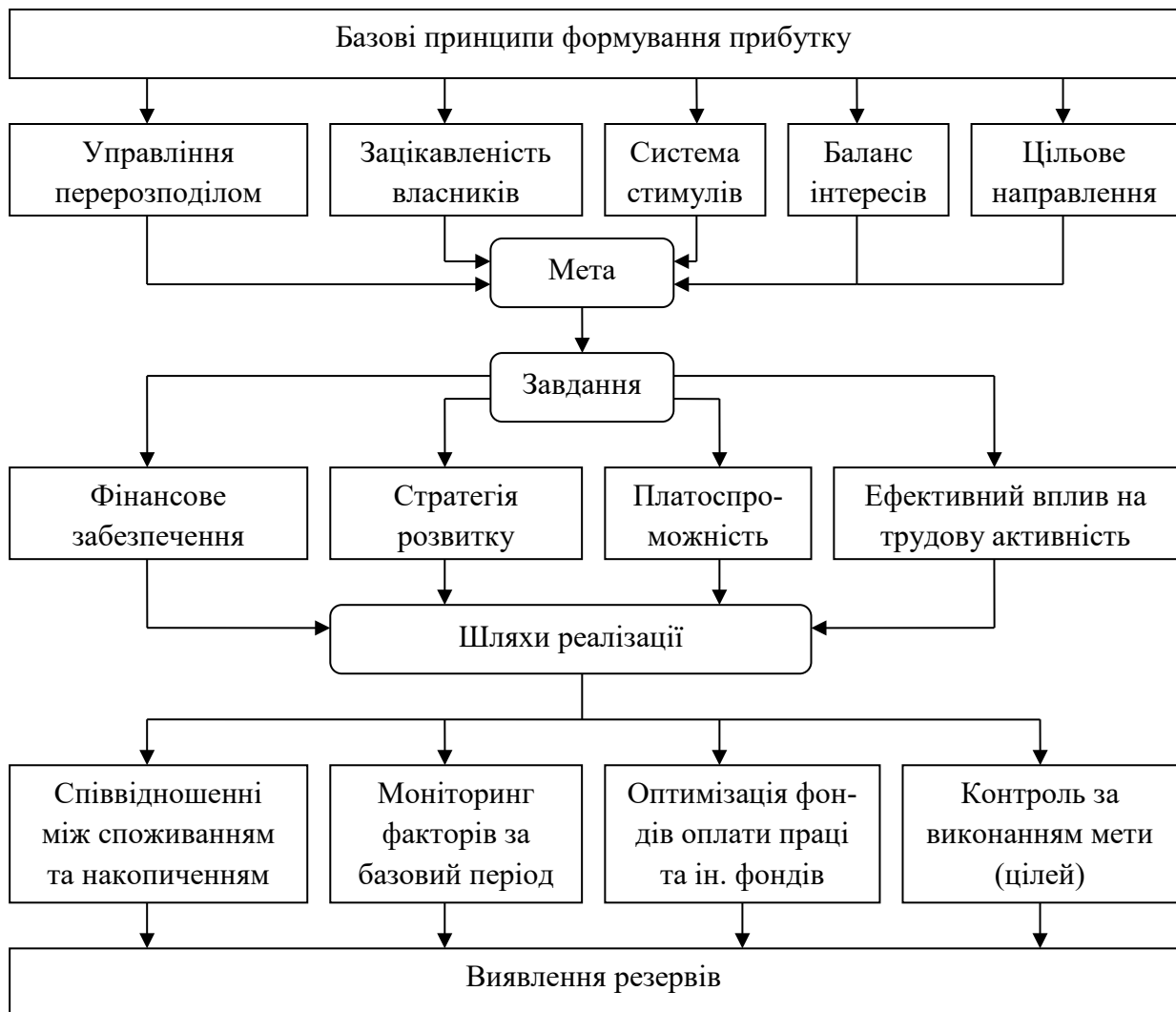

Рис. 1. Механізм формування та перерозподілу прибутку підприємств

Джерело: [2]

ності підприємств у стимулюванні їх виробничої. Отже, маємо цільову спрямованість де прибуток до державного бюджету надходить у вигляді податків, зборів, ставок що не можуть бути самостійно (довільно) змінено. До наступного фактору відносимо склад та ставки податків, а також порядок їх зачислення і внесків до держбюджету що встановлюються законодавчо. Не аби яке значення має зацікавленість власників підприємства величиною отриманих прибутків, що залишилася у підприємства після оплати податків. Сплата податків не повинна знижувати зацікавленість в зростанні обсягу виробництва та покращення результатів виробничої і господарсько-фінансової діяльності. Важливий фактор щодо формування прибутку є стимулювання діяльності. Тут необхідно зазначити, що прибуток, який залишається у підприємства, перш за все направляється для накопичення, що в свою забезпечує його подальше зростання, і лише в деякій частині направляється на споживання [3].

Визначені завдання мають бути виконані завдяки механізму, складовим якого постає визначення оптимального співвідношення між ресурсами, що направляються на споживання і накопичення та на оптимізацію розміру коштів, які спрямовуються на фонд споживання, зокрема і грошових коштів, направлених на фонд споживання. Окремо виділимо вибір оптимального методу нарахування дивідендів та проведення роботи щодо аналізу, динаміки та складових отриманого прибутку у базовому періоді. Вони вносять вагомий вклад у формування прибутку. Все це неодмінно позначиться на виявленні багатьох «схованих» резервів, що сприятимуть максимізації отримання прибутку.

Для аналізу фінансових результатів підприємства, які мають вплив на отримання прибутку, може бути задіяне безліч прийомів, методів та моделей. Їх кількість та обсяги застосування залежать від конкретних цілей. Ключове значення в процесі проведення аналізу фінансових результатів надається факторному аналізу, завдяки якому можна визначити вплив факторів (рис. 2) на величину кінцевого показника.

Для виявлення впливу факторів на економічно-фінансові результати можна задіяти наступні прийоми економічного аналізу, по-перше ланцюгових підстановок, по-друге абсолютних і відносних різниць, по-третє індексний спосіб тощо. Факторний аналіз результатів виконується в розрізі видів життєдіяльності суб'єкта господарювання. Таким

чином, за його результатами можна зробити висновок про вплив факторів на утворення валового прибутку, від операційної діяльності, чистого прибутку тощо [1].

Керування фінансовими результатами ґрунтується на загальних принципах управління, а саме, цілеспрямованості, стимулюванні, плановості, компетентності. Окрім того, головним є чинник взаємозалежності, тобто необхідно враховувати, що керування відбувається під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів. Також необхідно брати до уваги принципи оптимальності та гнучкості. Принцип оптимальності вимагає вибір найкращого управлінського рішення в кожній окремо взятій ситуації, а принцип гнучкості вимагає можливість системи управління підстроюватися до змін навколишнього середовища. Метою управління фінансовими результатами підприємства треба вважати максимізацію абсолютної складової чистого прибутку та стабільності формування його у часовому просторі. При цьому прибуток, а відповідно і керування прибутком підприємства, розглядається як джерело утворення капіталізації акціонерів у грошовій формі дивідендних виплат та збільшення ринкової вартості підприємства і як наслідок збільшення його корпоративних прав [9]. До управління фінансовими результатами належить: 1) облік чинників фінансового результату; 2) створення фінансового результату; 3) перерозподіл фінансового результату; 4) моніторинг за використанням фінансового результату; 5) визначення фінансового результату; 6) координація відповідних дій з управління складовими фінансового результату [3]. Фундаментом управління фінансовими результатами на підприємстві має бути їх планування. Внутрішнє планування фінансових результатів базується на прогнозуванні формування і перерозподілу прибутку підприємства, на поточному плануванні використання прибутку [1]. Процес становлення планування фінансового результату на будь-якому підприємстві наведено у табл. 1.

Таким чином, одиничні характеристики, зв'язані з утворенням і використанням фінансового результату тобто прибутку, відносять своє зображення у поточному плані формування та використання фінансових ресурсів. За базову модель для розробки поточних планів необхідно брати рік та розбивати його на квартали. Нині етап розвитку економіки України обумовлює необхідність втілення передових методів управління фінансовими результатами підприємства, що в свою чергу

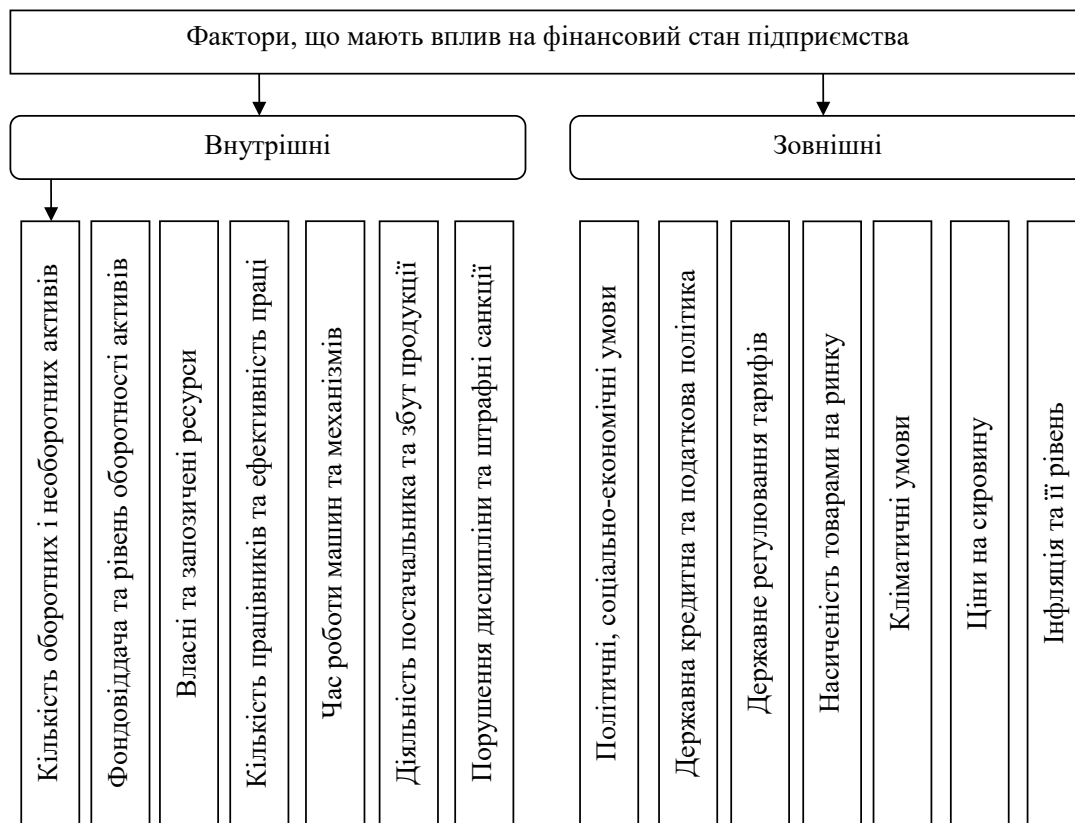

Рис. 2. Фактори визначення фінансового стану підприємства

Джерело: [9]

враховують невизначеність середовища їх життєдіяльності [7]. Під час планування формування прибутку беруться до уваги різноманітні методи, основними з яких постають: метод екстраполяції; прямого рахунку; нормативний; метод планування прибутку за допомогою системи взаємозв'язок затрат, обсягу реалізації та отриманого прибутку; метод цільового прямого формування прибутку; метод прогнозування потоків фінансування; факторне моделювання фінансових результатів [8].

Висновки. Проведення аналізу фінансових результатів у підприємств сільськогосподарського напрямку відображає важливу роль у життєдіяльності та розвитку підприємства. Завдяки аналізу можна досягнути склад, структуру фінансових результатів, вивчити дію факторів, що мають вплив на величину фінансових результатів, є можливість провести моніторинг рентабельності. Отже, завдяки цьому можна втілювати обґрунтовані та правильні рішення в сфері управління фінансовими результатами.

Таблиця 1

Кроки планування фінансового результату на підприємстві

Кроки	Характеристика
Перший	Визначення видів продукції чи послуг, що сприяють збільшенню прибутковості (загальний план підприємства).
Другий	Визначення собівартості ціни на продукцію, проведення бюджетування, встановлення взаємозв'язку показників виручки, собівартості, валового прибутку (збитку), податкових виплат. Як результат визначається сума чистого прибутку за сферою діяльності (поточне планування).
Третій	Встановлюється система стратегічних цілей для формування прибутку, розробляється комплекс окремих показників таких як середньорічний темп прибутку та коефіцієнти рентабельності, які є мінімальними критеріями рівня формування прибутку у русі операційної діяльності підприємства на майбутній час (стратегічне планування прибутку).

Джерело: [8]

Головними пропозиціями щодо модернізації механізму створення, формування фінансових результатів сільськогосподарських підприємств постають: зростання обсягів реалізації продукції; зменшення витрат на виробництво та реалізацію продукції; зниження збитків; удосконалення структури-асортименту продукції. На базі проведеного дослідження є можливість запропонувати наступні кроки та напрями вдосконалення аналізу фінансових результатів підприємств сільськогосподарського напрямку: регулярно здійснювати аналіз та моніторинг за створенням доходів, витрат і фінансових результатів підприємства; впроваджувати факторний аналіз фінансових

результатів і втілювати аналіз рентабельності; відображати оформлення результатів аналізу за виглядом відповідних стандартизованих документів, що надаються задіяним особам; регулярно проводити аналіз за допомогою різних комп'ютерних програм (на платформі 1С – «Фінансове планування» 1С; модуль «Фінансовий аналіз» системи «Галактика»; Project Expert 7.0; Microsoft Office Excel тощо). Дотримання вищевказаних заходів добре вплине на методіку аналізу фінансових результатів і допомагатиме ефективним управлінським рішенням з погляду на управління фінансовими результатами підприємств сільськогосподарського напрямку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Андросова Т.В. Систематизація показників моніторингу фінансових результатів на підприємстві. *Бізнес Інформ*. 2019. № 6. С. 127–132.
2. Бедринець М.Д., Довгань Л.П. Фінанси підприємств : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 292 с.
3. Гайбура Ю.А. Моніторинг фінансових результатів: сутність і підходи. *Причорноморські економічні студії*. 2018. № 28(2). С. 101–105.
4. Єпіфанова І.Ю., Ревенко В.С. Особливості управління фінансовим результатом від операційної діяльності підприємства. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2016. № 2. С. 160–166.
5. Кравчук Г. Дослідження проблем формування фінансових результатів. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2020. № 1. С. 193–203.
6. Орликовський М.О., Гришковець В.В., Зелінський Р.С., Мордюк В.В. Управління прибутком підприємства як умова його ефективного функціонування. *Агросвіт*. 2020. № 1. С. 96–102.
7. Тютюнник Ю.М., Дорогань-Писаренко Л.О., Тютюнник С.В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Полтава : ПДАА, 2016. 430 с.
8. Щербанюк О.М. Управління прибутком підприємств України в сучасних умовах. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. № 8. С. 157–164.
9. Яворський А.А. Управління фінансовим станом підприємства в кризових умовах. *Економіка і суспільство*. 2016. Випуск 6. С. 242–248.

REFERENCES:

1. Androsova T.V. (2019) Systematization of indicators of monitoring of financial results at the enterprise. «*Business Inform*», vol. 6, 127–132.
2. Bedrynets M.D., Dovgan L.P. (2018) Finance of enterprises [text] textbook. way. Kyiv: Center for Educational Literature, 292 p.
3. Haybura Yu.A. (2018) Monitoring of financial results: essence and approaches. «*Prychornomors'ki ekonomichni studiyi*», 28(2), 101–105.
4. Jepifanova I.Ju. and Revenko V.S. (2016) Features of financial result management from operating activities of the enterprise. «*Skhidna Jevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnja*», 2, 160–166.
5. Kravchuk G. (2020) Research of problems of formation of financial results. «*Problems and prospects of economy and management*», 1, 193–203.
6. Orlykovsky M., Grishkovets V., Zelinsky R. and Morduk V. (2020) Enterprise profit management as a condition for its effective functioning. «*Agrosvit*», 1, 96–102.
7. Tyutyunnik Yu.M., Dorogan-Pisarenko L.O., Tyutyunnik S.V. (2016) Financial analysis: textbook. way. Poltava: PDAA, 430 p.
8. Shcherbanyuk O.M. (2017) Profit management of Ukrainian enterprises in modern conditions. «*Economy. Finances. Management: current issues of science and practice*», 8, 157–164.
9. Yavors'kyu A.A. (2016) Management of the financial condition of the enterprise in crisis conditions. «*Ekonomika i suspil'stvo*», 6, 242–248.